

Heerlen

Raadsinformatiebrief

Heerlen,

12 december 2024

Documentnummer

217017

Onderwerp

Jaar van het Erfgoed 2025

Toezegging 3400 inzake Jaar van het Erfgoed en stand van zaken.

Inleiding/aanleiding

In de Commissie Maatschappij en Welzijn van 16 oktober 2024 is toegezegd dat voor de start van het Erfgoedjaar de doelen inzichtelijk worden gemaakt en wordt aangegeven op welke manier deze tijdens en na het jaar worden geijkt. (ID 3400).

Met deze Raadsinformatiebrief geven de gevraagde toelichting in het kader van deze toezegging, delen wij de actuele stand van zaken met u en geven we een doorkijk naar het programma voor het Jaar van het Erfgoed 2025.

Start

We staan aan de vooravond van het Heerlens Erfgoedjaar 2025. Dit bijzondere jaar wordt gevierd ter ere van het 800-jarig jubileum van ons Landsfort, een markante mijlpaal in de

rijke geschiedenis van onze stad. Tegelijkertijd markeert het erfgoedjaar het vijftigste jaar na de mijnsluiting. Op 31 december 1974 werd bij de Oranje-Nassau I de laatste Nederlandse steenkool naar boven gehaald. De mijnen sloten, maar de impact van dit verleden is nog altijd voelbaar in onze mijnregio. Samen met het Nederlands Mijnmuseum grijpen we deze mijlpaal aan om het publiek uit te nodigen in gesprek te gaan met ons verleden. Hierbij is ruimte voor frisse perspectieven en nuance. We laten zien dat de voormalige mijnstreek volop in beweging is en koers zet naar de toekomst. Het wordt een evenement voor jong en oud dat hoop en dynamiek uitstraalt. Vanaf 21 december draaien de wielen van het schachtgebouw weer vol veerkracht de toekomst in.

Dit evenement op 21 december aanstaande vormt de aftrap van het Jaar van het Erfgoed in Heerlen.

Doelstellingen

Tijdens het Heerlens Erfgoedjaar zetten we Het Verhaal van Heerlen in de schijnwerpers. We doen dit met aandacht voor zowel materieel als immaterieel erfgoed, en door bekende en minder bekende verhalen over Heerlen te delen.

De doelstellingen die we nastreven zijn:

1. Bekendheid vergroten en versterken van de lokale identiteit

Het Verhaal van Heerlen is fascinerend! We willen nog meer mensen bekend maken met en bewust maken van het bijzondere van ons erfgoed en onze kijk naar de toekomst. Hierbij geven we ruimte aan de grote en kleine verhalen en versterken de lokale identiteit en gemeenschap.

2. Diversiteit van erfgoed benadrukken

Erfgoed is breed en kent zoveel vormen, van cultuur tot natuur, materieel en immaterieel. Die diversiteit willen we benadrukken.

3. Actieve participatie aanmoedigen

In heel de stad willen we mensen aanmoedigen deel laten nemen aan het behoud van en het vieren van ons erfgoed.

4. Samenwerking stimuleren

Een divers en toegankelijk programma realiseren voor echt alle Heerlenaren, kunnen we alleen door verbindingen te leggen tussen verschillende buurten en groepen en samenwerking te realiseren tussen gemeente Heerlen, onze culturele instellingen, verenigingen, buurtorganisaties en enthousiaste Heerlenaren.

5. Innovatieve benaderingen

We houden van experiment en moedigen innovatieve benaderingen aan.

6. Zaadjes planten

Hiermee planten we zaadjes voor duurzame, toekomstbestendige initiatieven en samenwerkingen, die zich verder kunnen ontwikkelen in de toekomst.

Inspiratie en netwerkbijeenkomsten

Het Heerlens Erfgoedjaar richt zich op zowel materieel als immaterieel erfgoed, het delen van kleine en grote verhalen, het leggen van nieuwe verbindingen en het (her)ontdekken van gemeenschappelijke wortels. Om het erfgoedjaar te stimuleren en cross-overs tot stand te brengen, worden regelmatig inspiratie- en netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor (potentiële) initiatiefnemers en cultuur- en erfgoedinstellingen. Deze bijeenkomsten

bieden een platform om kennis te delen, behoeften en ideeën uit te wisselen en elkaar persoonlijk te ontmoeten. Gemiddeld nemen zo'n 50 geïnteresseerden deel, en het aantal aanmeldingen blijft groeien. We waren al te gast bij locaties zoals het Royal Filmtheater, Cultura Nova, het Dutch Mountain Filmfestival en, in februari 2025, bij het Nederlands Mijnmuseum.

Daarnaast hebben we contacten gelegd met buurtorganisaties, jeugdwerk Jens, Buurtteams Heerlen, NPHN, PIT Cultuurwijzer en onderwijsinstellingen. We sluiten ook aan bij reguliere buurtbijeenkomsten om inwoners aan te moedigen hun kennis en persoonlijke verhalen over erfgoed te delen. Er zijn gesprekken gevoerd met diverse verenigingen, zoals het platform voor amateurkunst, historische verenigingen, carnavalsverenigingen, muziek-, sport- en scoutinggroepen, en natuur- en inclusieorganisaties. Waar raakvlakken zijn, willen we nieuwe verbindingen stimuleren en het erfgoedjaar als vliegwiel inzetten. Het versterken van de gemeenschap, gebaseerd op de eigen kracht en kwaliteiten van bewoners, is daarbij het uitgangspunt.

Inspirerende Initiatieven

Deze aanpak resulteerde in talrijke ideeën, initiatieven en samenwerkingsverbanden. Zo zal Jachthoorn- en Trompettervereniging Edelweiss in het kader van het Jaar van het Erfgoed een speciale buurtavond organiseren in Heksenberg. Tijdens deze avond komen cultuur, historie en muziek samen. Bezoekers kunnen oude foto's meenemen, die digitaal worden getoond, terwijl ze genieten van koffie, thee en vlaai en met elkaar in gesprek gaan. Stichting Panda vertelt op creatieve wijze het verhaal over het ontstaan van Heerlen-Noord. De avond wordt afgesloten met een muzikale show van de band Tonight, bestaande uit jonge talenten uit Heerlen.

Een bijzonder initiatief is de theaterproductie *Tien Torens Diep*, waarin professionele organisaties, vrijwilligers en amateurkunstenaars samenwerken. Deze productie draagt bij aan sociale cohesie en een gedeeld gevoel van trots binnen de

gemeenschap. *Tien Torens Diep* is gebaseerd op het gelijknamige boek van Jacques Vriens en speelt zich af in 1958. Het verhaal volgt drie kinderen die opgroeien in een mijnwerkersdorp. Sinds december 2024 werken ongeveer veertig vrijwilligers aan deze productie, met rollen als amateurspelers en taken in decorbouw, kostuums en rekwisieten. De familievoorstelling wordt in oktober 2025, tijdens de Maand van de Geschiedenis, tien keer opgevoerd in PLT.

Erfgoededucatie

Het is cruciaal dat jeugd en jongeren begrijpen welke elementen hun leefomgeving hebben gevormd. Alleen met dit inzicht kunnen zij de uitdagingen en kansen van de stad begrijpen. Door middel van erfgoededucatie moedigen we scholen aan om actief deel te nemen. We zoeken de dialoog op en houden rekening met diverse achtergronden en tradities. Dit versterkt het begrip van de lokale geschiedenis en cultuur en biedt jongeren een stevig fundament en een breder perspectief.

In samenwerking met het primair en voortgezet onderwijs stimuleren we dit proces. We hebben al contacten gelegd met onder andere de Internationale Schakelklas (ISK), die samen met Stichting Nour aan gezamenlijke initiatieven werkt. In december 2024 vindt bij Kasteel Hoensbroek een kick-off jongeren debat plaats, gevolgd door een groter debat in het voorjaar van 2025 met alle scholen uit Heerlen-Noord. Onder leiding van de Nederlandse Debatunie debatteren leerlingen over thema's zoals de relevantie van het mijnverleden, de afname van lees- en taalvaardigheid, en democratie in relatie tot 80 jaar bevrijding. Daarnaast bouwen jongeren uit de Euregio in Hoensbroek samen een koe voor het traditionele 'Kowrenne'-evenement voorafgaand aan carnaval.

Veelzijdigheid

Tijdens het Heerlens Erfgoedjaar worden tal van unieke initiatieven ontwikkeld die de veelzijdigheid van het erfgoed belichten en verschillende groepen en thema's samenbrengen. PANDA en SCHUNCK ontwikkelen drie literaire routes door Heerlen, Hoensbroek en Heksenberg om het literaire verhaal van de stad te vertellen. Tegelijkertijd werkt de Positieve Stad met jongeren en de hiphopcommunity aan verhalen over Heerlen-Noord in het project *Ode aan Heerlen-Noord*. Makers Leonie Kohl en Wouter Zaalberg verkennen in het project *Mijn Tattoo* de verhalen van Heerlenaren met tatoeages die door het mijnverleden zijn geïnspireerd. Daarnaast onderzoekt maker Els Huver in *Toen is Nu*

en *Nu is Toen* de verhalen rondom 80 jaar bevrijding. Het *Witness Seminar*, georganiseerd door de Open Universiteit, het Nederlands Mijnmuseum en Maurice Hermans, duikt in het drugsverleden van de stad. Verder zetten SCHUNCK en het Nederlands Mijnmuseum de DSM-kunstcollectie in de schijnwerpers, terwijl de Schelmentoren, een iconisch erfgoed, zijn deuren opent voor het publiek.

Heerlens Erfgoedjaar-Label

Alle initiatieven die aansluiten bij het Jaar van het Erfgoed worden voorzien van het Heerlens Erfgoedjaar-label en opgenomen in het programma. Samen bouwen we aan een inspirerend en verbindend erfgoedjaar voor iedereen.

Het actuele programma is te vinden op [Erfgoedjaar | Gemeente Heerlen](#)

Meetmethoden

Om de impact en effectiviteit van het Heerlens Erfgoedjaar te meten, verzamelen we kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. Dit betreft zowel output-indicatoren (zoals bezoekersaantallen, verstrekte subsidies en evenementen) als outcome-indicatoren, gericht op de effecten voor stad, inwoners, bezoekers en ondernemers. Vooral de beleving van deze doelgroepen staat centraal. Hieronder beschrijven we kort hoe we de doelstellingen meetbaar maken.

1. Bekendheid vergroten en versterken van de lokale identiteit

Na de activiteiten evalueren we met initiatiefnemers en vragen we bezoekers en inwoners naar hun gevoel van verbondenheid met de stad en Het Verhaal van Heerlen. We registreren het aantal betrokken scholen en leerlingen en gebruiken enquêtes om de impact op bewustzijn en identiteit te meten.

2. Diversiteit van erfgoed benadrukken

We analyseren de ingezonden initiatieven op verhalen, aard en spreiding. Demografische gegevens helpen ons om diversiteit te monitoren en ondervertegenwoordigde groepen of thema's te identificeren.

3. Actieve participatie aanmoedigen

Tijdens inspiratie- en netwerkbijeenkomsten verzamelen we feedback en passen we waar nodig accenten aan. Aan het einde van 2025 meten we de toename van participatie en samenwerking. In de buurten sluiten we aan bij bestaande maatschappelijke netwerkstructuren, zoals opbouwwerk, verenigingen en het onderwijs.

4. Samenwerking stimuleren

Tussentijdse feedbacksessies en netwerkanalyses geven inzicht in de effectiviteit van samenwerkingen tussen gemeente, culturele instellingen, verenigingen en buurtorganisaties.

5. Innovatieve benaderingen

We monitoren het aantal nieuwe initiatieven, de buurtspreiding en cross-over projecten, en analyseren participatie per buurt.

6. Zaadjes planten voor duurzame initiatieven en samenwerkingen

Na 2025 evalueren we welke projecten blijvende impact hebben en hoe deze binnen gemeentelijk beleid kunnen worden verankerd.

We kijken vol enthousiasme uit naar een inspirerend erfgoedjaar waarin we samen met inwoners, bezoekers en partners het unieke verhaal van Heerlen tot leven brengen en een blijvende impact creëren voor de toekomst!

Kernthema:

Cultureel erfgoed

Bijlagen
n.v.t.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Heerlen,

de loco-secretaris,

de burgemeester,

drs. D. Huurdeman

drs. R. Wever